

Kevään ylioppilaskokeen parhaat filosofian vastaukset kirjoittaneena abiturienttina palkittiin Tuomas Ranta Pohjois-Tapiolan lukiosta. Palkintona oli perinteiseen tapaan kunniakirjan lisäksi niinänin -vuosikerta sekä Osuuskunta Vastapainon lahjoittamaa raskasta filosofista kirjallisuutta, Thomas Hobbesin Leviathan ja Martin Heideggerin Oleminen ja aika. Samassa tilaisuudessa palkittiin myös elämänkatsomustiedon vastaajana Vilja Junka ja UNESCO:n maailmanperintökysymyksen vastaajana Hanna Kuusela, molemmat Ressun lukiosta. Onniteltakoon myös opettajia, Antti Rantakaria ja Seija Mäkelää (Pohjois-Tapiola) ja Juha Savolaista (Ressu).

Julkaisemme ohessa kaksi esimerkkiä Tuomaksen vastauksista.

PEKKA ELO

MUUTAMIA HUOMIOITA FILOSOFIAN KEVÄÄN 2000 REAALISTA

KYSYMYKSET, KEVÄT 2000: IV FILOSOFIA

1. Tarkastele eettisen relativismin vahvuuksia ja heikkouksia.

2. Millaista *a priori* -tietoa ihmisellä on? Millaista *a posteriori* -tietoa ihmisellä on? Mitä vaikeuksia filosofit ovat osoittaneet tähän jaotteluun sisältyvän?

3. Sanotaan, että valta turmelee ja että absoluuttinen valta turmelee absoluuttisesti. Millä tavalla valta oikeutetaan, vai voiko valtaa oikeuttaa lainkaan? Tarkastele kysymystä myös jonkin filosofisen valtateorian näkökulmasta.

4. Selitä Platonin ideaoppia ratkaisuna yleiskäsitteiden luonteen ongelmaan.

5. Analogia argumentin muotona.

+6. Turun yliopiston entinen kansleri Kaarlo Hartiala sanoi syntymäpäivähaastattelussaan (TS 11.10.1999): ”Huippu-urheilu on vaipunut syvälle rappion suohon. Rahan valta on urheilun johtotähti. Leikinomaisuus on kadonnut urheilusta jo aikoja sitten.” Tarkastele urheilun arvoja ja ihanteita ja niiden oikeutusta filosofisena kysymyksenä.

Filosofian alueella erottuu kolme suosikkia: kaksi hyvin perinteistä filosofian tehtävää eli numero 2 ja numero 4 sekä kolmantena jokeri (numero 6) eli tällä kertaa urheilupohdinta.

Kakkostehtävän vastaukset ovat hämmentäneet minua. Useimmat vastaajat ovat ottaneet lähtökohdakseen I. Kantin filosofian,

mikä on luonteva joskaan ei ainoa mahdollisuus. Hyvät vastaajat ovat innovoineet paljon lisäyksiä Königsbergin viisaan aatoksiin: löytyy uutta *a priori* synteettistä ja *a posteriori* analyttistä tietoa.

Vaikutti siltä, että heikommilla vastaajilla usein ajatus ennen kokemusta (*a priori*) oli virheellinen. He näkivät, että ennakoitiin *a priori* tietoa. Jos sinä kerrot minulle laiturilla, että vesi on kylmää, se olisi minulle ennen kokemusta tietoa. Kun hypään veteen tietoni muuttuu *a posterioriksi*. Ilmeisesti käsitteen ennen kokemusta ja kokemuksen jälkeen hämäävät, sillä säännöllisesti vastaajan käyttäessä käsitettä kokemukseen perustuva tieto samaa virhettä ei tule. Lisäksi tuo käsite helpottaa näkemään Humen ja muiden tiukkojen empiristien näkökannan, sekä Kantin yrityksen pelastaa kausaliitteit ym. *a priori* synteettisellä tiedolla.

Useat vastausten esimerkit ovat tällaisia: ”Minulla on kaksi kättä” olisi *a priori* synteettinen ja samoin jumalan olemassaolo. Samoin sanottiin ”Appelsiini on oranssi” olevan *a posteriori* analyttinen. Jos joku (luultavasti omastakin mielestään) esittää reaalisissa kummallisuuksia, kannattaa lisäillä ”sen ja sen filosofin” tai muuta vastaavaa. Usein kummallisuutta voi testailta ajatuskokeilla ja itseksensä kysymällä miten niin.

Platon tehtävän jännittäviä vastauksia olivat luolan varjot. Se, että useat vastaajat aloitivat luolavertaukselle ei ole ihmeellistä. Ylipäätään ideaoppi oli hyvin hallussa, muttei se, että ideaoppi oli yritys ratkaista yleiskäsitteiden eli universaalien ongelma. Monet sovelsivat luovasti luolavertausta: ideat olivat luolan ulkopuolelle ja niiden varjot seinällä yleiskäsitteitä.

Relativistista etiikkaa harrastettiin kohtuudella, ja aika hyvin vastaajat ymmärsivät sen merkityksen eri kulttuureissa. Analogia oli tuntematon, vaikka maailma on täynnä enemmän tai vähemmän osuvia analogioita. Viimeisestä urheilukysymyksestä voisi sanoa, että suuri osa vastauksista ei ollut filosofiaa: taas palaamme ongelmaan: mikä on filosofin puhutapa?